

Gynnsamt att låta elever växla mellan vardagligt och naturvetenskapligt språkbruk

Torodd Lunde

Karlstads universitet och NATDID

När elever får engagera sig i diskussioner som berör naturvetenskapliga teman växlar de mellan vardagsspråk och ämnesspråk, visar en ny studie. Detta är ett sätt för eleven att skapa relationer mellan sitt vardagsspråk och naturvetenskapens språkbruk. Forskarna menar att det finns didaktiska möjligheter för lärare att utveckla elevernas ämnesspråk genom att arbeta medvetet med detta.

Vardagsspråk och ämnesspråk skiljer sig åt i flera avseenden. Vardagsspråket kännetecknas av att vara konkret och kontextnära, medan det naturvetenskapliga språket kännetecknas av att vara informationstätt, abstrakt och tekniskt. Skillnaden gör det svårt för många att bemästra naturvetenskapligt språkbruk. Forskare vid Malmö universitet har utforskat hur elever växlar mellan sitt vardagsspråk och ämnesspråk när de diskuterar teman associerade med naturvetenskap. Studien visar att språkväxlingar är vanligt och att det kan vara positivt för lärande.

Figur 1. Elever växlar mellan vardagsspråk och ämnesspråk i diskussioner som berör naturvetenskapliga teman. (Fotograf: Peter Holgersson AB.)

Vardagsspråk brygga till ämnesspråk

Forskarna spelade in sju gruppsamtal med elever från årskurs nio. Eleverna fick diskutera varför små barn och äldre personer blir rekommenderade att ta influensavaccination. När forskarna analyserade gruppdiskussionerna visade det sig att alla samtalen präglades av växlingar mellan vardags- och ämnesspråk. Däremot var det skillnader i hur ofta växlingarna skedde och hur lyckade de blev.

I några elevgrupper lyckades eleverna göra växlingar mellan ämnes- och vardagsspråk till en resurs. Eleverna kunde använda vardagsspråk i början av ett resonemang och sedan dra nytta av detta som en brygga över till ämnesspråket. Det fanns också elevgrupper som kunde växla mellan vardags- och ämnesspråk för att klargöra eller förtydliga betydelsen av ett ämnesuttryck.

Men det fanns också elevgrupper som misslyckades med att dra nytta av språkliga växlingar. I grupper där elever hade svårt att formulera sig på ämnesspråket dominerade vardagsspråket. Därmed missade eleverna möjligheter att skapa bryggor över till det naturvetenskapliga språket.

Åskådliggöra språkliga växlingar

För att analysera hur elever växlar mellan de två språken önskade forskarna utveckla ett nytt analysverktyg. Detta använde de för att åskådliggöra växlingar mellan de två språkbruken. För att få till detta använde de ett diagram med en axel som representerade två ytterpunkter. Samtalssekvenser med ett vardagligt språk placerade de på ena ytterpunkten. På andra ytterpunkten placerade de sekvenser med ett naturvetenskapligt språkbruk. I mitten placerade de sekvenser där elevernas språkbruk var på väg mot att bli mer vardagligt eller att bli mer ämnesspecifikt. De språkliga pendlingarna visualiseras då som vågliknande rörelser över tid.

Didaktiska möjligheter i att arbeta med språkliga växlingar

Enligt forskarna kan det finnas stora didaktiska möjligheter i att avsiktligt arbeta med ämnesspråket och språkliga växlingar. Deras visualiseringar kan skapa större medvetenhet om elevernas språkbruk och dess betydelse för elevernas kunskapsutveckling. Analysverktyget kan därför fungera som ett didaktiskt verktyg för lärare som önskar arbeta aktivt och målinriktat med att utveckla elevernas språkbruk. Analysverktyget kan till exempel vara ett stöd när lärare vill modellera språkliga växlingar för att hjälpa elever att skapa relationer mellan vardags- och ämnesspråk. Den kan också vara ett stöd för lärare som vill utforma gruppsamtal i syfte att utveckla elevernas naturvetenskapliga språkbruk.

Notering

Denna text har tidigare publicerats på Linköpings universitets hemsida.

Referenser

1. Nygård Larsson P, Jakobsson A. Semantiska vågor – elevers diskursiva rörlighet i gruppsamtal. *Nordic Studies in Science Education*. 2017;13(1), 17-35.
<http://dx.doi.org/10.5617/nordina.2739>